



**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum  
theologiae scholasticae tomus ...**

**Rhodes, Georges de**

**Lugduni, 1661**

Qvæstio II. De cognitione quidditatis & essentiæ Diuinæ.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)



Etiā po-  
sitā etēni-  
tate gene-  
rationum  
probat  
ens a se.

Secundò admisā etiā vltro aternitate genera-  
tionum, probo totam collectionem debere pendere  
ab aliquo primo esse: illud ens est a se, quod non  
habet vllam causam extra se, sed tota collectio en-  
tium ab alio vt sic non haberet causam extra se, er-  
go illa tota collectio esset verè ens a se.

Deinde implicat vt ens ab alio, sit totum, & ad-  
æquatum fundamentum totius esse; nam illud quod  
necessariò concipitur habere prius non esse quàm  
esse, non potest esse adæquatum fundamentum to-  
tius esse; alioqui totum esse fundaretur in non esse,  
sed tota collectio entium ab alio prius concipitur  
non esse quàm esse, ergo implicat vt illa sit adæqua-  
tum fundamentum totius esse.

Implicat  
progressus  
infinitus  
in finibus.

Denique quamuis generationes eo modo essent  
aternæ, necesse tamen esset admittere finem aliquem  
vltimum, ad quem ita singula dirigantur, vt non  
possint vltius ordinari: ergo datur primum ens,  
& primum agens cuius actio vltius nequeat dirigi.  
Anteced. 1. 2. ostendetur euidenter; quia si essent  
infiniti fines, vana esset omnis appetitio, quia nemo  
illos fines posset assequi, neque appetitus quiescere  
vnquam posset. Deinde illi fines infiniti deberent  
posse cognosci simul, aut successiue, quod patet esse  
impossibile. Imò nullus omninò esset finis, nam vbi  
omnia sunt media nullus est finis, sed omnes fines in-  
termedij sunt media; ergo inter eos nullus est finis.  
Denique idem ostendit naturalis appetitus beatitudi-  
nis saltem naturalis, in qua homo penitus satietur,  
& quiescat. Nam ille vanus esse nullo modo po-  
test, esset autem omninò vanus si nullum daretur ens  
primum & infinitum. Nam illud solum (vt prima  
secunda probatum est) esse potest hominis obiecti-  
ua beatitudo cum alia nulla res satiare possit infini-  
tum appetitum hominis nisi possessio perfecta bo-  
ni perfectissimi, vt probat Philosophus 1. & 10.  
Ethicorum.

#### §. IV.

#### IV. DEMONSTRATIO.

*Dari vniuersalem aliquam causam intelligentem,  
& perfectissimam.*

Aspectus  
vniuersi  
Deum de-  
monstrat.

Hactenus ad inquirendum Deum, rationis Iudi-  
cio vsi sumus, nunc sensibus ipsis propè teneri  
potest: est enim aspectus ipse vniuersi euidentissima  
Demonstratio supremi opificis rerum omnium vt di-  
fert docet S. Iustinus q. 61. ad gentes. Sicut picturæ  
præstantissimæ aspectus, infallibiliter arguit existen-  
tiam pictoris peritissimi, nauis gubernatio in medio  
mari, nauclerum experientem. Et cætera huiusmodi  
quæ prosequuntur mirabiliter S. Patres, præsertim  
Athanasius l. contra gentiles. Chrysostomus orat. 6.  
& 10. ad populum. Theodoretus orationibus 10. de  
providentia. Nazianzenus oratione 34. S. Thomas  
contra gentes. Damascenus l. 1. cap. 3. & ex recen-  
tioribus Theologis, Molina hic art. 3. Lessius libro  
aureo de providentia Numinis. Petauius tom. 1. l. 1.  
cap. 1. & 2. Theophilus Raynaudus, & alij passim.

Primò ex effectibus naturalibus argumentum (vt  
dixi,) suppeditat insolubile, mirabilis totius vniuer-  
si machina, in qua sunt quatuor euidenter ostenden-  
tia ipsum Deum. Rerum singularum pulchritudo exi-  
mia, & perfectio, varietas & innumerabilis multi-  
tudo, dispositio & ordo: denique Constans & nun-  
quam desinens pereuntium rerum perennitas & du-  
ratio, horum vnum quisquis seriò aspiciet, imò si  
attendat minimam earum rerum quas cernimus speciem,  
inueniet sine dubio manifestum Deum. Quæ-  
ro enim si videas Homerum poemam tam eleganter com-  
positam, si tabellam, si domum si rotatile horolo-

Tem. I.

gium, potes? putare nullam eorum omnium esse cau-  
sam, mente præditam ac intelligentiā, quæ illa ex-  
cogitarit, formarit, digesserit. Nunquid? dices for-  
tuitò illa sic potuisse coalescere, aut stultus non sit  
qui persuadere sibi hoc potuerit. Et mundi machi-  
nam, tam mirabilem, tam variam, tam ordinatam,  
tam constantem, & definitam, erit aliquis cui per-  
suasum sit caruisse artifice rationali ac intelligente.  
Corpus v. g. hominis imò minimæ formicæ tot ha-  
bet partes, vt nullus adeò peritus inueniri possit artifex  
qui hoc fabricari posset. Inueni hominem qui muscam,  
culicem, formicam formare cum omnibus partibus  
suis possit, nunquid si hoc aliquis posset ille pictores  
omnes, omnes Polycletos, omnes artifices superaret  
ingenio, arte, felicitate: ergo manifestum est non  
posse illa existere sine artifice intelligente, quantum-  
uis naturæ vi fiant, necesse sanè est interuenire ma-  
num intelligentem: & hic est quem vocamus, & si  
cæci non sumus, quem vbique in omnibus manifestè  
videmus, Deum. Sume videlicet exquisitum aliquod  
opus artis, horologium cum dentatis rotulis, cam-  
panula, indice, non negas nec negare potes labo-  
rasse in eo intelligentiam, & corpus hominis, vbi  
tot ossa, tot nerui, tot fibræ, tot humores, tot venæ,  
adeò mirabiliter fabricatæ: inseræ, ligatæ, intextæ  
sunt: dices cæcam naturam, sine ratione vlla elabo-  
rasse. Næ, qui hoc dixerit cæcus est sine ratione, ac  
intelligentia: pulchrè Tertull. 1. contr. Marcionem  
cap. 10. Deum, ait, habere testimonia totum quod su-  
mus, & in quo sumus. Philo l. 1. de Monarchia, cogno-  
scendorum opificum (inquit) indicia sunt opera ipsa,  
&c.

Secundò ab effectibus naturalibus transire licet,  
ad opera supernaturalia quibus sit euidenter credibi-  
le Deum esse. Sicenim argumentor: si fuerunt ali-  
quæ ab initio prophetica prænuntiationes rerum fu-  
turarum: si fuerunt opera miraculosa naturæ om-  
nem vim excedentia: si malorum supplicia quæ ma-  
nifestè iudicent providentiam, certè illa non possunt  
esse nisi à Deo. Hæc autem num? aliquis sanæ men-  
tis homo negare potest. Qui scripturas legerit, aut  
historias omni fide dignas audiuerit, concludo cum  
Nazianzeno orat. 2. de Theologia, nimis præposte-  
rum, & absurdum illum esse, qui nec naturalibus ar-  
gumentis imò non sibi credit, & etiam inuitus Deum esse  
insiciatur. Ego sanè his consideratis attentius quæ pro-  
posui conuictus omninò asserere posse videor, Deum  
esse credo, scio, video.

Ex effe-  
ctibus su-  
pernatu-  
ralibus de-  
monstra-  
tur Deus.

#### QVÆSTIO II.

*De cognitione quidditatis, & Essentiæ  
Diuinæ. q. 3.*

Dixi hactenus Deum esse; nunc difficilius est ex-  
plicare quid ille sit. Magnum quid, maiusque  
quàm cogitari possit Numen est (inquit Lactantius  
l. 6. cap. 24.) cuius nec virtus æstimari possit, nec  
magnitudo perspicui, nec principium comprehendi,  
ita vt cum ad eum mentis humanæ intentio, & acu-  
men & memoria perueniret, quasi subductus, & con-  
sumptis omnibus viis, subsistat, hæreat, deficiat, &c.  
rationemque reddit Nazianzenus orat. 34. quia crea-  
turæ, licet ostendant liquidò Deum quoad an sit, de-  
ficiunt tamen ostendentes eum, quoad quid sit: si quis  
enim (inquit Dionysius Epist. 1. ad Caium) Deum  
vidit, & cognouit quod vidit, non Deum vidit sed ali-  
quid extra Deum. Sed vt aliquo tamen modo verum  
conceptum formemus Dei, & intelligamus pro mo-  
dulo humanæ mentis quidditatem hanc magnam,  
mirabilem, omnia continentem & superantem tria  
videntur dicenda. Primò quænam sint prædicata vni-  
uersalia

Creaturæ  
ostendunt  
an sit  
quid sit  
Deus.

B

uerbalissima



uersalissima quibus Deus differt primò à creaturis. Secundò quanam sit ratio, & differentia constitutiva Essentia diuinæ; ex qua colligi poterit. Tertio conceptus adequatus & definitio integra essentia diuinæ ac effari quodammodo, quod scimus, esse ineffabile quid est Deus.

## SECTIO I.

*Quanam sint predicata vniuersalissima quibus Deus primò differt à creaturis.*

Prædicata  
Deo &  
Creaturis  
commu-  
nia.

**C**ertum est primò quædam esse prædicta vniuersalissima quæ ita conueniant Deo, vt sint communia ipsi cum creaturis; est enim substantia, quia omne accidens est imperfectissimum, & alio eget, in quo sustentetur, Deus autem summè perfectus est, & vt dicam postea basis est omnium, est substantia completa, quia est totum esse, neque ordinari potest ad compositionem totius vel essentialis, vel integralis; deberet enim vel recipere quod repugnat puritati actus, vel recipi quod repugnat infinitati. Est spiritalis, quia omne corpus componitur ex partibus, quod stare non potest cum simplicitate: est viuens & intellectiuus, quia illæ sunt perfectiones simplices, quarum nulla Deo deesse potest.

Quinque  
prædicata  
quibus  
Deus dif-  
fert à  
Creaturis.

Certum est secundò esse quinque potissimum prædicata quæ ita immediatè diuidunt ens vt per illa Deus differat primò à creaturis, & significari videntur omnia quando dicitur ipsum esse. Primò enim significatur quod Deus est ens per essentiam idest existens essentialiter, atque adeò simpliciter necessarium. Secundò quod Deus est ens à se omnino independens, & improductum. Tertio quod Deus sit esse simpliciter infinitum, atque adeo vniuersum esse. Quarto quod sit esse simplicissimum & purissimum. Quintò quod Deus sit esse primum fundamentale, ac radicale, Basis nimirum & fundamentum totius esse.

## §. I.

*An & quomodo Deus sit ens per essentiam.*

Triplex  
ratio in  
opposi-  
tum.

**R**atio dubitandi est primò quia ens per essentiam dicitur illud de cuius essentia & quidditati conceptus est existere; illud non ita est proprium Deo, vt non conueniat etiam creaturis: ergo non est proprium Deo quod sit ens per essentiam. prob. minor nam existentia est de conceptu quidditati creaturæ, si existentia & essentia creaturæ identificentur non solum realiter sed etiam formaliter, & per conceptum; sed identificatur etiam per conceptum, alioqui daretur processus infinitus in formalitatibus nam hæc formalitas existentia est ens, ergo habet essentiam, à qua distinguitur & rursum existentia illa remanens habet essentiam, à qua distinguitur, & sic in infinitum. Deinde, illa formalitas quæ est existentia, & non essentia, est verè possibilis & realis; ergo quando concipitur formalitas, essentia vt possibilis, & realis concipitur necessariò illa formalitas existentia. Denique illa formalitas essentia possibilis & realis, est actu existens; ergo quando concipitur formalitas existentia concipitur etiam formalitas essentia.

Secundò actualis existentia, est saltem de conceptu actualis essentia creatæ: ergo essentia actualis est ens per essentiam.

Tertio perfectiones multe sunt in Deo quæ possunt concipi non concepta existentia; nam attributum vnum potest sine alio concipi; ergo potest etiam concipi non concepta existentia saltem distinctè.

Dico primò Deus verè ac propriè dicitur ens per essentiam.

Primò enim sic indicat illud exodi vbi Deus nomen suum declarans, appellat se, *qui est*, illud autem nihil magis propriè significare potest quàm ens existens essentialiter & ita intellexere Athanasius orat. contra Idola vbi Deum vocat *ipsam essentiam*, Philo libro quod deterius, &c. ait, *solum Deum stare in essentia*. Nazianzenus & Damascenus Deum vocant *pelagus essentia interminum*. Deinde ratio euident est, quia illud est ens per essentiam de cuius conceptu essentiali, est ipsum existere; sed de conceptu formali essentia diuinæ omniumque quæ sunt in Deo est existentia actualis: ergo Deus est ens per essentiam. Probatur minor: Deus est ens à se, vel causaliter ita vt se ipsum producat, vel formaliter, ita vt existentia sit eius essentia, non primò, quia sic Deus se ipsum produceret: ergo est à se formaliter, quo sensu dixit Nazianzenus orat. 32. *quod essentia Dei est ipsum eius esse*, & Hilarius l. 7. de Trinitate, *quod esse non est accidens Deo, sed subsistens veritas*.

Ex scri-  
ptura  
ostenditur  
quod  
Deus est  
ens per  
essentiam  
seu essen-  
tialiter  
existens.

Secundò illud est esse per essentiam, quod est totum suum esse, seu quod non est tale per aliquid quod sit extra eius essentiam, sed se ipso est quidquid est: Deus se ipso est, quidquid est, alioqui non esset ens à se sed ab alio à se, non esset ens purissimum, quia esset in eo aliquid, quod reciperet: aliud quod reciperetur. Denique non esset ens simplicissimum, quia esset in eo compositio. Vnde meritò dixit Origenes, *Deus non est substantia participans, quia magis participatur quàm participat*.

Altera  
probatio  
ex aliis  
attributis  
Dei. Deus  
est totum  
suum esse.

Ad primam dictum est olim in Metaphysica essentiam, & existentiam, in creatis distingui conceptus; alioqui creatura essentialiter existeret. Neque datur progressus infinitus formalitatum, quia quoties sit progressus ad aliquid eiusdem rationis semper est sistendum in primo quo, quando concipitur essentia possibilis & realis, concipitur formalitas illa vt existentia possibilis concedo; concipitur vt est actualis nego: sed hæc in Metaphysica fusè ac clarè soluta sunt.

In Creatis  
essentia &  
existentia  
ratione  
distinguan-  
tur.

Ad secundam distinguitur antecedens. Actualis existentia est de conceptu essentia actualis, reduplicatiue vt actualis concedo: specificatiue sumptæ nego, ens per essentiam non est illud quod est existens reduplicatiue vt existens, sed quod specificatiue non potest non existere.

Ad tertiam Respond. nihil esse prorsus in Deo quod non includat saltem confusè ipsam existentiam actualem, alioquin non esset ens à se, sed ab alio, de distinctione Attributorum postea videro.

## §. II.

*An & quomodo Deus sit ens à se.*

**R**atio dubitandi est primò quia vt Deus sit ens à se, debet esse productus à se; nam ens à se, illud est, quod opponitur enti ab alio sed ens ab alio est illud quod est productum ab alio; ergo ens à se, illud est quod à se ipso productum est; quod euidentè est absurdum.

Triplex  
dubitatio.

Secundò illud non est ens à se, quod est saltem virtualiter ab alio à quo distinguitur saltem ratione; sed attributa sunt ab essentia saltem virtualiter, & ab ea ratione distinguuntur, ergo attributa non sunt à se; ergo totum quod est in Deo non est à se.

Tertio saltem personalitates non sunt à se; nam filius est à patre, à quo est distinctus realiter, spiratio passiva non est à se, &c.

Dico secundò Deus est verè ac propriè ipsum esse; quia est ens à se, non positiue quod causa sit sui esse, sed negatiue quod nullam habeat causam sui esse, sed omnino sit independens ab omni causa.

Primo



1. Enim ita *Deum* vocant patres. Cyrillus v. g. l. 3. de Trinit. vocat *ens incausatum* Paschasius l. de Spiritu sancto *fontem fluminis sui*. Numenius apud Eusebium, l. 1. 1. prae- parat. c. 6. Deum vocat *ipsum esse absque origine*. Phabadius, l. contra Arianos, *ens quod quidquid est sibi debet*. Cyrillus l. 1. in Iulianum illud quod ipsum omnia, quod unum, quod ipsum ex se ipso, & apud Lactantium l. 1. c. 6. & 7. ex mente Sybillae, imò & ipsius Apollinis dicitur Deus ἀγενής, ἀπαύτος, ἀμήτωρ, ἀμόρφος, ἀνομήν, & ratio est: quia Deus est primum esse, basis & fundamentum totius esse; ergo non potest pendere ab alio esse; est esse ut statim dicam infinitè perfectum, & illimitatum ergo propria illi est independentia quae summa est perfectio. Et denique Deus est esse actuale purissimum, & simplicissimum, ergo non potest esse per actionem alterius; alioqui esset in potentia obiectiua, estque in eam rem optima ratio Aristotelis 2. cæli textu 63. ei quod optimè se habet nihil actione opus est, quia est ipsum id cuius gratia.

2. Tamen quod Deus non sit à se positiuè, probatur; quia si esset à se positiuè, deberet esse causa sui ipsius, vel effectiua, vel formalis, non primum, quia ut rectè docet Anselmus c. 28. Monologij nihil per se ipsum fieri potest; quidquid enim sit, posterius est eo per quod sit, & nihil posterius est se ipso: non secundum quia causa formalis propriè dicta differt ab effectu, estque illo prior, abstractior, & independentior, nihil autem est in Deo, quod sit eo prius, abstractius, & magis independens: ergo non est in Deo propria causa formalis; sed ad summum metaphorica, & secundum nostrum modum intelligendi, nam quia in Deo est essentia quae solet concipi tanquam forma rei, idè aliquando scriptura & patres formam Deo tribuunt, qui cum in forma Dei esset, idè in essentia.

Ad primam patet ex dictis Deum nullo modo esse à se positiuè, ac effectiue atque adeò, neque sui causam esse; sed dici à se, negatiuè quia nullam habet causam, formaliter tamen est à se quatenus per essentiam suam est totum, quod est: opponitur autem enti ab alio, quia ens ab alio habet causam, ens autem à se nullam habet causam.

Ad secundam Resp. attributa non habere causam ullam realem, sed formaliter existere à se, licet secundum nostrum modum intelligendi, sint ab essentia virtualiter, nam cum ente à se non pugnat causa virtualis, significat enim tantum, quod si haberent causam, non haberent nisi essentiam.

Ad tertiam Resp. personalitates licet principium habeant originis à quo verè producuntur, esse tamen entia à se, quia non sunt ab alio quod sit earum causa; nam ut vnum causet alterum, oportet ut habeat naturam ab eo distinctam, personae autem productae in Deo habent eandem naturam cum producente, atque adeò sunt ab alio qui sit, *alius*, non qui sit *aliud*, id est ab alio in persona, non ab alio in natura.

## S. III.

An & quomodo Deus sit totum esse vniuersalissimè ac infinitè. q. 4. & 7.

**R**atio dubitandi primò est: quia si Deus est totum esse, ergo extra Deum nihil est; quia nihil est extra totum. Quemadmodum si omnia possibilia existerent actu sequeretur omnino quod nihil amplius esset possibile: imò si Deus est certum aliquod & determinatum indiuiduum, non potest esse omne indiuiduum, neque totum ens. Denique si daretur corpus aliquod infinitum, & immensum, esset impossibile quoduis aliud corpus, ergo si Deus est infinitus, &c.

2. Non probatur Deum esse infinitum essentialiter, nisi quia entia creabilia sunt infinita; sed illa probatio nulla est, quia non ostenditur infinita multitudo entium possibilem, si enim Atheus dicat illa esse finito numero, non erit facile illum conuincere. Deinde illa possibilia non sunt infinita nisi syncategorematicè; ergo ex iis non probatur Dei potentiam esse categorematicè infinitam. Denique ignis etiam si producere possit ignes plures & plures in infinitum non est infinitus categorematicè, aut syncategorematicè, ergo neque Deus erit infinitus etiam si producere possit plura semper & plura.

3. Eadem ferè argumenta quae probant implicare infinitum in extensione numero & intensione probant implicare infinitatem essentialem in Deo ratione cuius replet omnem locum, superat omnem numerum, continet gradus omnes perfectionis.

Dico 3. Deus est verè ac propriè ipsum esse, totum, illimitatum & infinitum simpliciter in omni genere entis, & perfectionis tum intensiue tum extensiue.

1. Quod Deus sit totum esse vniuersalissimè habetur ex scripturis Exodi 33. *Ostendam tibi omne bonum*, quod explicans Augustinus tolle hoc, & tolle illud, *bonum hoc*, & *bonum illud*, & vide bonum si potes, non alio bono bonum sed bonum omnis boni. Ioannis 1. *Quod factum est in ipso vita erat*, quia, inquit Ambrosius, *omnia in ipso constant*. Roman. 11. *Ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia*. Deinde mirabiliter idem exaggerant sancti Patres Dionysius c. 1. de diuinis nominibus. *Vniuersa simpliciter & incircumscripse in se ipso anticipauit*, & iterum *Deum esse omnia quae sunt & nihil eorum quae sunt*, c. 3. *Deus est omnia vnicè secundum excellentiam vniuersitatis*, in quo omnia sunt coniuncta & supermixta, & praesentia essentialiter, &c. c. 5. *Deus non quolibet modo est ens, sed simpliciter & incircumscripse, totum esse pariter in se ambit, & praebit, superapprehendens*, optimè Clemens Alexandrinus, l. 1. paedagogi, c. 9. *Deus est omnia, & omnia Deus*. Nazianzenus oratione in natalitia, *vniuersum esse in se ipso, nunquam inceptum, nunquam desitum completum, tanquam immensum aliquod pelagus essentia & alibi, tu vnus, tu omnia, tu nihil rerum: solus innominabilis & omninomius*, imò & Parmenides apud Plotinum Deum, vocat, *unum omnia*.

Ratio autem est; quia illud quod est radix fundamentum, & primaria causa totius realitatis, possibilitatis, & actualitatis à se distinctae, continet necessariò perfectionem omnem realem, & possibilem, atque adeò est totum esse, & omnis perfectio: Deus est fundamentum, & radix totius esse realis, possibilis, & actualis à se distincti (ut statim dicam) ergo Deus est omnis perfectio; & totum esse, ut amplius dicam sect. 3. ubi etiam dicam de modo quo Deus essentialiter, & formaliter continet omnem perfectionem, satis nunc est dicere cogitandam primò esse in Deo ut causa, amplitudinem totam entis, ac proinde omne id quod intellectu Angelico vel etiam diuino cogitari potest per modum entis, *ibi* (inquit Lessius) *infiniti mundi, infinita species Angelorum, infinita nationes populorum, &c.* Continentur, videlicet haec in Dei essentia ut radice, in sapientia ut idea, in omnipotentia ut causa effectiua. Secundò Deum ita esse illa omnia ut nihil eorum sit, sed ipse solus illis omnibus simul sumptis infinitè maior, nobilior, pulchrior, excellentior, imò quod haec omnia Deo comparata sint instar puncti: imò instar nihili, *omnes gentes in conspectu tuo quasi non sint*.

2. Quod Deus sit ens infinitum simpliciter, & essentialiter, adeò ut in omni genere entis non habeat vllum terminum suae perfectionis, sed ulterius semper, & ulterius progrediendo, nunquam liceat siste-

Probatas  
diuina in-  
finitas ex  
scripturis.

Probatas  
ex patri-  
bus.



re, nec assignare ultimam perfectionem neque ultimum gradum singularum: hoc (inquam) scriptura vtriusque testamenti clamant inquit Theodoretus in epitome diuinorum decretorum c. 1. *Magnitudinis eius non est finis, magnus, & non habet finem, excelsus, & immensus.* Suffragantur patres Damascenus l. 1. c. 4. *infinita diuinitas, & incomprehensibilis, hoc solum eius comprehensibile, infinitas, & incomprehensibilitas.* Sanctus Maximus apud Cyparissiotam Decade 8. c. 4. *Quomodo, non obstupescit humana mens infinitum bonitatis pelagus, & Decade 10. c. 10. infinitas Dei supra quam infinita, infinitus fons infinitatis.* Hermes citatus ab August. l. 5. de hæresib. c. 3. *Deus, inquit, plenissimus omnium bonorum essentia diuina circa se stabilem actum, nullius egenum, infinitum superabundanter porrigentem possidet.*

Infinitas  
Dei probatur  
ex omni-  
potentia.

Ratio tamen videtur difficilis quæ ducitur tum ex ratione omnipotentie diuinæ, tum ex ratione primæ esse; illa enim potentia est infinita simpliciter in ratione potentie quæ potest producere plura & plura, perfectiora, & perfectiora in infinitum; si enim exauriri nunquam potest est infinita, nunquam autem exauriri poterit, si producere semper possit plura, & plura, huiusmodi est Dei potentia; ergo est infinita. Probatur minor, Deus potest producere plura & plura, perfectiora, & perfectiora in infinitum, si plura illa & perfectiora non implicent contradictionem, non implicent autem; quia vnus effectus perfectus non negat perfectionem alterius effectus, & dato quolibet effectu perfectissimo, possum sine contradictione cogitare perfectiorem effectum, ergo Deus potest illos producere, quia vt dixi, esse vnus non implicat contradictionem cum esse alterius. Confirmatur quia intellectus qui cognoscit simul infinita est infinitus; sed intellectus diuinus cognoscit simul cogitationes omnes Angelorum quæ totâ æternitate, sine dubio erunt infinitæ, ergo est infinitus, imò hinc constat res possibiles non esse finitas.

Deus est  
infinitus  
quia est  
primum  
esse.

Deinde illud quod est primum esse continet necessarium totum esse possibile, cum sit prima eius radix; sed totum illud esse possibile, infinitum est; nulla enim est perfectio finita quæ non sit excogitabilis alia maior, cum perfectio minor, non neget maiorem & minor numerus etiam vltiorem numerum non neget: ergo primum esse infinitum est. Neque soluitur argumentum si dicatur infinitos quidem effectus esse producibiles, si causa detur quæ illos producat, non ostendit autem quod Deus possit illos omnes producere: Non valet, inquam, quia illud quod est radix, & fundamentum totius possibilitatis, & realitatis omnium effectuum, producibilium potest producere omnes effectus producibiles, sed Deus cum sit esse primum & radicale, est fundamentum possibilitatis omnium effectuum producibilium; quia vt ostendi totum esse contingens, & dependens debet fundari, & radicari in ente necessario & à se: ergo Deus potest producere omne producibile.

Malè probatur  
infinitas  
ex æssitate.

Ab aliis probatur infinitas Dei ex æssitate; Quia (inquiunt) quidquid limitatur per suam causam, limitatur: ens autem à se non habet causam ideoque illimitatum necessarium est, sed hoc sectione sequenti ostenditur nihil concludere, alias probationes diuinæ infinitatis excogitauit Aureolus in 1. distinct. 43. a. 1. Scotus in primum d. 2. q. 2. S. Thom. 1. p. q. 7. art. 1. quæ subtiles sunt sed sanè difficiles, placet tamen ratio illa Scoti quæ ducitur ex ratione vltimi finis, quia quod est finis in quo voluntas quiescere debet finitum esse non potest, altera etiam quæ ducitur ex via eminentiæ; nam omni finito potest dari maius, nihil autem potest dari maius eo quod est supra omnia.

Ad primam Resp. Deum non ita esse totum esse, vt sit aggregatum omnium entium; nam sic reuera extra Deum nihil esset, si autem totum esse significet nullam esse perfectionem in tota latitudine ipsius esse, quæ non sit in Deo, non sequitur quod extra Deum nihil sit, si omnia possibilia existerent actu nihil omnino esset possibile; quia illud esset aggregatum omnium possibilem; Deus non est aggregatum omnium entium, sed tantum nulla est perfectio quæ in ipso non sit; & quæ ipse non sit: si esset aliud quod corpus vndique infinitum & immensum esset tamen possibile aliud corpus quod penetraretur cum illo.

Ad secundam Respon. satis ostensum esse infinita esse possibilia, & quomodo ex his probetur infinitas categorematica potentie à qua produci possint infinita syncategorematicè, id est plura semper, & plura: nam illa potentia finita non est actu, quæ nunquam exauriri potest, ignis non est infinitus quia successiue producere potest plures, & plures ignes æquales; esset autem infinitus si posset producere plures & plures perfectiores, & perfectiores in infinitum: hoc autem conuenit primæ causæ.

Ad tertiam Resp. negando, iidem argumentis, probari posse impossibilitatem infiniti essentialis, & increati, quibus probatur impossibilitas infiniti creati quod examinare modo non vacat, sed ex physica peti debet.

#### §. IV.

*An & quomodo Deus sit ens simplicissimum, & actus purus. q. 3.*

Ratio dubitandi primò est; quia esse simplicissimum, & summè vnum significat illud in quo nulla prorsus est compositio, in Deo necessario est aliqua compositio saltem rationis; nam attributa concipiuntur, vt aliquid adueniens essentia, & saltem est in Deo pluralitas personarum: ergo non est summè simplex.

Contra  
simplicitatem  
Dei  
facere  
videtur.

2. Deus non est ens summè simplex, si sint in Deo actus intellectus & voluntatis omnino contingentes, & qui potuerunt non esse; nam illi sunt extra eius essentiam. Certum est, esse in Deo multas cognitiones, & decreta libera, & quæ potuerunt non esse; ergo Deus non est ens summè simplex.

3. Actus purus significat esse illud admodum simplex, & infinitum, vt excludat omnem potentiam præsertim receptiuam, in Deo est potentia non solum transeunte operatiua, sed etiam immanenter, quæ receptiua etiam est, nam in Deo est intellectus & voluntas: imò est in Deo potentia generatiua ad intra, illa est operatiua, & receptiua vt patet: ergo est in Deo potentia receptiua, atque admodum non est purus actus omnem excludens potentiam recipiendi.

Dico 4. Deus est summè simplex excludens omnem prorsus compositionem & actus summè purus excludens omnem potentiam tum obiectiuam, tum receptiuam.

Deum esse  
summè  
simplicem  
probat tri-  
plex ratio.

1. Ergo, summam Dei simplicitatem expertem partium & compositionis cuiuslibet realis antequam probem, explicare possumus ex patribus multipliciter. August. l. 11. ciuit. cap. 10. *quod habet, hoc totum est.* Imò, ait Palschafius, l. de Spiritu sancto, *nihil habet sed omnia est.* Boethius l. de Trinitate, *Non est hoc, atque hoc, sed tantum est hoc, illud verò est id, quod est & pulcherrimum, & fortissimum quia nullo nititur.* Bernardus l. 5. de consideratione c. 7. *nihil in se nisi se habet.* Cum ergo intelligis Deum esse summè simplicem, intellige nullam esse in Deo compositionem, vel physicam ex partibus essentialibus, aut integrantibus, ex subiecto & forma, aut accidentibus: vel metaphysicam ex

Explica-  
tur ex pa-  
tribus quid  
sit Deum  
esse sim-  
plicem.



esse & essentia ex natura & hypostasi, imò ex genere & differentia atque adeò nullas in Deo esse partes, nulla accidentia, nullos modos, sed vnicam, summè indiuisibilem essentiam, quæ tamen realiter imò & formaliter sit omnia vt postea dicam. *In simplicibus substantiis* (inquit Cyrillus lib. 1. in Ioannem) *nihil est præter ipsas.*

Prima ratio S. Thomæ quia Deus est ipsum esse. Probatur autem simplicitas illa Dei, variis rationibus, quas habet S. Thomas, prima est quia Deus est ipsum esse, sed quod est ipsum esse, necessariò est summè simplex, ergo Deus est summè simplex. Probatur min. illud est summè simplex vbi non est subiectum recipiens & forma recepta, sed sola forma, concretum, & abstractum habens & habitum: sed quando aliquid est ipsum esse, idem in eo est forma, & recipiens aut habens ipsam formam, idem est abstractum, & concretum; nam ipsum esse dicitur id quod non est habens esse, sed ipsummet suum esse quod habet, ita vt se ipso concretum & abstractum sit, vbi scilicet forma non differt ab habente ipsam, ergo id quod est ipsum esse, est summè simplex: eo quod nihil sit quam esse subsistens, irreceptum & summè vnum: *Diuina substantia* (inquit Augustin. sententia 366.) *quod habet, est, ac per hoc, non sic habet scientiam vt aliud sit illi scientia quæ scit, & essentia quæ est, sed vtrumque vnum.* Prosper contra collatorem, *virtus principaliter Deus est, cui non est aliud habere virtutem quam esse virtutem.* Plotinus Enneade 5. l. 3. c. 9. *Deum nihil possidere, sed esse omnia quæ in eo sunt.*

Secunda ratio quia Deus est ens à se. Altera ratio est; quia Deus totus est à se: ergo est simplicissimus. *Si ex ipsa sunt omnia* (inquit Richardus à S. Victore l. 1. de Trinitate c. 12. & 13.) *ne ipsa quidem est nisi à semetipsa;* ergo omnis essentia, omnis sapientia, omnis potentia, ipsemet est, & Faustus Regiensis epist. 5. *ideo ille simplex quia nihil ei ex accidenti largitate collatum est; qui ex se subsistit, aliunde nihil sumpsit,* id est id quod totum est à se, non potest habere partes vel formam receptam, vel modum; quia esset tale per illas partes, per illam formam, per illum modum, non autem esset tale à se, id est per essentiam sed per aliud à se.

Tertia & optima probatio huius summæ simplicitatis, est infinitas per essentiam, vt optimè ratiocinatur Hilarius, quod Deus simplex sit, quia sufficientissimus sibi est, & ex se ipso totus perfectus: si enim essentia illa est infinita, & totum esse, nihil in Deo est præter illam, cum illa sit totum esse ac omnis perfectio. Deinde si est infinita essentia Dei, nihil cogitari perfectius eà potest; si autem cogitari nihil perfectius eà potest, nulla in Deo est forma recepta. Quia quod dat alteri esse tale, perfectius est tale, quam subiectum cui dat esse tale, anima v. gr. perfectius est aliquid tale, quam corpus cui dat viuere. *Quid est Deus* (inquit Bernardus l. 5. de considerat. c. 7.) *quo nihil melius cogitari potest, si approbas non oportet assentiari esse aliquid, quod Deus sit, & quod Deus non sit, hoc enim sine dubio melius, quomodo non melius Deo si Deus non est, quod dat Deo vt sit.*

Ex hac Dei simplicitate sic probata; sequitur in Deo nullas esse partes vt dixi: vel *essentiales* materiam, & formam, vel *integrantes*, atque adeò Deum non esse corpus; quia nimirum est ens perfectissimum; quia est ens primum; quia est infinitus omnia perueniens, si autem esset corpus omnia excluderet loco, vt argumentatur rectè Nazianzenus orat. 34. Deinde non esse in Deo subiectum vllum recipiens, & formam; non concretum diuersum ab abstracto, atque adeò Deum esse sapientem, & sapientiam, bonum & bonitatem, vt dicitur amplius q. 3.

2. Quod Deus ita sit purus actus vt excludat omnem potentiam, non actiua sed primò receptiuam, eadem rationes probant; quia est ens per essentiam,

infinitum & irreceptum vt satis probatum est. *Quid quid in summo bono est* (inquit Richardus à S. Victore l. 2. de Trinitate c. 17.) *verè & summè vnum est; nec ibi aliud & aliud esse potest, sed idem ipsum est totum quod est,* deinde quod non habeat potentiam obiectiuam ratione cuius transire possit à non esse ad esse, patet, quia est per essentiam, & infinitum, & necessarium.

Ad primam Resp. nullam esse in Deo compositionem realem, de compositione rationis, & virtuali in Deo attributorum, & essentia dicitur q. 3. vbi constabit attributa, non esse neque concipi debere vt accidentia, sed vt essentiam sumptam inadæquarè secundum conceptus confusos, personæ plures sunt, sed nullam habent compositionem realem; nam inter se sunt verè plures sine vlla compositione; cum essentia verò non habent compositionem, cum ab ea non distinguantur nisi virtualiter.

Ad secundam Resp. nullos esse actus in Deo contingentes secundum entitatem, sed tantum secundum terminationem, quod est magnum in Deo arcanum explicandum postea fusiùs.

Ad tertiam dicitur etiam postea nullam esse potentiam in Deo immanenter operatiua quæ non sit formaliter actus secundus; in actu enim puro implicat actus primus immanens qui dicit necessariò receptionem actus secundi quod idem dicendum est de potentia generatiua immanente; nam illa est in Deo verè ac propriè, & est tantum actus secundus, sed illa, vt ostendam, non est receptiua ipsius termini producti, quia cum sit intellectio, vel volitio actualis essentialis prout determinata per relationem personæ producentis, non concipitur per modum actus primi recipientis.

## §. V.

*An & quomodo Deus sit esse primum, fontale, ac radicale.*

Ratio dubitandi primò est; quia deitas non potest esse fundamentum, & radix totius esse, nisi sit etiam radix, & fundamentum sui ipsius, sed non potest esse fundamentum sui ipsius; ergo non est radix totius esse.

2. Non potest probari, quod Deus sit radix totius esse nisi ex independentia, sed attributa, & personæ diuinæ sunt independentia, & tamen non sunt radix totius esse: ergo non probatur quod Deus sit radix totius esse.

3. Deus dicitur radix & fundamentum totius esse; quia est causa primaria & principium totius possibilitatis & actualitatis, hoc autem falsum esse demonstrat. Deus non est huiusmodi principium totius possibilitatis, si creatura non dicatur possibilis radicaliter per ordinem ad essentiam, ideam, & omnipotentiam diuinam, sed prius concipiatur possibilis quam concipiatur cum tali ordine; sed creatura prius concipitur possibilis vt docetur in metaphysica, per id quod in suo conceptu non includat repugnantiam affirmationem scilicet, & negationem, ordo autem ad Deum est aliquid posterius illà possibilitate: ergo deitas non est prima causa possibilitatis radicalis.

Dico 5. Deus verè ac propriè dici potest esse primum, fontale, ac radicale tanquam prima ratio, radix, & basis totius esse, ratio qua probatur, radix è qua nascitur, basis in qua recumbit omnis realitas, omnis possibilitas, omnis actualitas, quæ non est formaliter ipsa deitas.

Primo enim ita intelligunt sæpè patres quod Deus sit ipsum esse Synesius in hymnis Deum appellat, *basis, radicem, & semen entium.* Damascenus l. 1. fidei cap. 8. appellat Deum, *ipsammet essentiam vt patet quæ*

Nulla est in Deo compositio etiam rationis propriè dicta.

Actus contingentes non sunt in Deo.

Nullus in Deo est actus primus operatiuus ad intra.

Deum non esse radicaliter totum esse, dubitari potest.

Deus est primum esse seu basis omnium.



*nec esse suum, nec quidquam eorum, quod est, ab alio habeat, verum ipsa potius, iis quæ vitam habent vite, iis quæ sunt, essentia, iis quæ ratione utuntur, rationis scaturio sit.* Eximie Dionysius cap. 4. de diuinis nominibus Deum appellat, *substantiale bonum & substantiam ipsius boni*, idest, vt explicat S. Maximus, *basim & fundamentum ipsius boni*. Et cap. 5. *nihil est cuius non sit substantia ipsa per se esse*, additque participatione illius, *omnia esse, sicut participatione albedinis omnia sunt alba*. Hinc Bernardus serm. 4. in Cantica Deum, ait, *esse verum omnium esse non materiale, sed causale*.

Ratio autem euidens est; quia nihil dici potest ipsum esse, nisi id quod ita est radix totius esse, vt ab ipso participari & deriuari debeat omne aliud esse quod non est ipsum; nam v. g. illud est albedo, quod necessario participat omne quod est album. Explicat optimè Philosophus 2. Metaphysicæ textu 3. quia inter multa quæ participant aliquam perfectionem illud, quod aliis omnibus causa est, vt illam participant, maxime tale dicendum est. Deinde quia, vt dixi, necesse est vt totum esse dependens & potentiale, fundetur, & radicetur in ente à se, actuali, & necessario.

Deus est fundamentum totius esse à se distincti.

Attributa causam habent virtutem.

Deus est prima radix totius realitatis positivæ.

Ad primam Resp. deitatem esse radicem & fundamentum totius esse à se distincti vel realiter vel formaliter: realiter vt est esse Creaturæ: formaliter vt diuinæ Personæ, ac Attributa.

Ad secundam Resp. distinguendo maiorem. Deitas non probatur esse primum esse, nisi quia est à se, omnem excludens causam tum realem, tum virtutem concedo, omnem excludens causam realem nego. Attributa non habent quidem causam realem sed habent tamen causam virtutem per quam probantur.

Ad tertiam Resp. ex his quæ in Metaphysica late dixi. Nullam esse realitatem, & possibilitatem positivam cuius deus non sit fundamentum, & radix: possibilitatis autem negativæ, quæ non est aliud quam non repugnantia, nihil opus esse vt deus sit prima radix: Sed hæc alibi non enim placet alibi tractata huc attexere.

## SECTIO II.

### Quanam sit propria differentia constitutiva Deitatis.

Explicatis prædicatis illis diuinis, quæ sunt notissima, & deum sine dubio distinguunt à Creaturis; sequitur difficillima controuersia de primo constitutiuo & primo distinctiuo Deitatis (quam vocamus in Creaturis differentiam constitutiuam) quam vt tradam clarissime.

Differentia essentialis quid sit.

Certum est primò differentiam essentialem constitutiuam naturæ alicuius in vniuersum, vocari rationem illam specialem per quam aliquid primò constituitur in tali esse, & per quam primò differt à quolibet alio. In creatis proprie vocamus differentiam constitutiuam, rationem quæ ita contrahit genus, vt neque includatur in eius conceptu, neque illum includat. Huiusmodi differentiam certum est nullam esse posse in Deo, quia quamcunque rationem assignes constitutiuam deitatis, illa semper includet rationes omnes genericas, & in illis etiam includitur, alioqui vt sapè dixi, Deus non esset infinitus per essentiam, neque se ipso esset totum quod est, sed daretur in eo aliquid recipiens & receptum, sicut ergo Deus propter infinitatem & simplicitatem non potest esse sub vero vllò & proprio genere vniuerso, sic neque potest habere propriam differentiam; quia illa neque includeret genus neque in eo includeretur quod vt dixi est impossibile. Igitur

eatenus tantum differentiam Dei vocamus, quatenus distinguit primò deitatem ab omni eo quod non est essentia diuina; vnde fit vt constituat illam primò in ratione deitatis, vocaturque proprie ab Apostolo *forma Dei*, hoc est, character proprius deitatis, quo dignoscitur, & constituitur ipse Deus, quia est essentia integra Dei metaphysicè considerata prout analogicè conuenit cum eo quod in creatis essentia vocatur.

qualis differentia esse possit in Deo.

Certum est secundò rationem illam constitutiuam Dei, vt sit propria eius differentia debere omnino habere tria in quibus cum differentiis creatis conuenit; debet enim esse propria, esse prima, esse adæquata. Primò esse debet propria essentia; quia per illam essentia diuina debet differre ab omnibus quæ non sunt essentia diuina; non enim satis est quod per eam differat deitas à creaturis, sed differre quoque debet ab attributis, & à personalitatibus. Secundo debet esse prima; quia ipsa non debet fluere ab alia vlla perfectione propria Deo, & ab ea fluere alia omnia debent quæ sunt in Deo: sicut rationale dicitur primum constitutiuum hominis; quia non fuit ab alia perfectione hominis, & ab ea fluunt quæcunque sunt propria hominis, quia scilicet essentiam rei vocamus id quod est prima radix proprietatum omnium. Denique debet esse adæquata, quia debet formaliter continere totum quod est de conceptu quidditatiuo talis essentia.

Differentia Dei debet esse prima, propria, & adæquata.

Cum ergo differentiam Dei hoc loco quærimus, intelligitur nomine *differentia*, ratio illa quæ nec est communis, nec secundaria, sed inter perfectiones Deo proprias, illa quæ ita est omnium prima, vt ab illa reliquæ omnes fluant ipsa verò non fluat ab vlla alia. Hoc est enim quod vocamus Dei essentiam & propriam quidditatem metaphysicè consideratam qui vocatur primus conceptus Dei. Potest videlicet deitas vel physicè considerari secundum omnia quæ includit, vel metaphysicè, prout est essentia, seu ratio primò constitutiuum, & primò distinctiuum à quæ rationes alia omnes fluunt. Hæc est inquam differentia Dei quam inuestigamus, & primò, quærimus vtrum illa sit ratio allicitatis, & independentia ab omni causa seu esse per essentiam. Secundo vtrum sit intellectio infinita per essentiam. Tertio vtrum sit infinitas per essentiam: Nam illas video celebriores inter theologos esse sententias, ex quarum notitia facile de aliis omnibus erit iudicium.

Sensus quæstionis.

### §. I.

#### Vtrum esse per essentiam, & à se, sit differentia Dei, & primus eius conceptus.

Irabile sanè hoc est in Deo, quod se ipsum totum sibi soli debeat, non autem vlli causæ vel formali, vel finali, vel effectiue, & hanc eximiam Dei nobilitatem, multis recentioribus placet esse rationem illam primariam deitatis à qua fluant alia omnia quæ in Deo sunt.

Allicitas est effectio Dei propria.

Ratio autem dubitandi est; quia ratio entis à se est propria deitatis, est prima, est adæquata, quas dixi esse conditiones ad veram differentiam, requisitas. Primò ergo probatur quod sit deitati propria: illa perfectio est Dei propria, & distinctiua deitatis ab omni alio quod non est deitas, quæ neque conuenit creaturis, neque attributis, aut personalitatibus diuinis; esse à se prout negat omnem causam & realem, & virtutem non conuenit creaturis, quæ habent causam realem, neque attributis quæ habent causam virtutem: ergo esse à se distinguit essentiam Dei ab omni alio. Confirmatur nam esse dependens seu esse ab alio, est differentia constitutiuum creaturæ, nomen enim *creatura*, non aliud sonat quam dependens.



dependentiam; ergo esse à se, seu independens est differentia constitutiva Dei, non enim maior est ratio vnusquam alterius, quæ videtur esse ratiocinatio Cyrilli l. de Trin. c. 3. ubi docet, diuinitatem esse proprium esse Dei, sicut, & creatum esse creaturæ.

Affeitas est  
distinctiua  
dei ab om-  
ni alio.

2. Quod esse à se sit primò distinctiuum, in quo est præcipua difficultas probatur: si daretur aliquid prius in Deo quàm esse à se, posset assignari aliqua ratio cur Deus sit à se; sed non potest assignari ratio aliqua cur Deus sit à se, sicut non potest dari ratio aliqua cur Deus sit, imò nihil in Deo potest assignari prius quàm esse actū; ergo nihil est prius quàm esse à se: Confirm. primò illud est primum quod non potest fluere ab alio, sed esse à se non potest fluere ab alio; si enim fluit ab alio non est à se: ergo esse à se necessariò est prima perfectio Dei. Confirm. secundò quia creatura primò constituitur per esse ab alio, hic enim est primus conceptus creaturæ quo nullus est prior, ergo Deus primo constituitur per esse à se: idèoque esse à se primo contrahit rationes genericas communes Deo & creaturis, dicitur enim ens, substantia, viuens, incorporea, intellectuua, increata seu à se: imò prima diuisio entis videtur esse in ens creatum, & increatum.

Omnia  
quæ sunt  
in Deo  
fluunt ab  
esse à se.

3. Ab ente à se fluunt nostro modo concipiendi aliæ omnes perfectiones, præsertim infinitas; nam ideo ens aliquid est illimitatum, quia non habet causam à qua limitetur, sicut enim ex eo quod creatura sit ens ab alio benè sequitur quod sit finita, sic ex eo quod Deus sit ens à se benè sequitur, quod sit infinitus, similiter rectè probatur, quod sit actus purus & ens necessarium, quia est à se sicut probatur quod creatura sit potentialis, & contingens, quia est ab alio quod aperte dixisse videtur Nyssenus lib. de opificio hominis c. 16. *Quod igitur (inquit) natura diuina, & eius quæ ad diuinum est conformata discrimen percipi possit, illud in eo perspicies, quod Dei natura est increata, hominum verò per creationem est, hoc deinde discrimen, alia quædam consequuntur. Denique idem illi omnes asserunt, qui essentiam dicunt esse ipsum esse; non enim est pars essentia tantum, ergo est toto essentia.*

Affeitas  
non est  
Dei differe-  
ntia essen-  
tialis.

Dico 1. esse à se seu independentia non est differentia deitatis constitutiva.

Ratio est, quia illa ratio non est prima in Deo, & ab ea non fluunt neque per eam probantur aliæ perfectiones diuinæ, ergo esse à se non est ratio essentia, quæ debet esse primum distinctiuum eius. Probo antecedens, illud non est prima radix attributorum per quod non probatur infinitas, simplicitas, sapientia, immensitas, sed per independentiam non probantur illa quatuor, ergo, &c. Probatur minor, infinitas non probatur per esse à se præcisè sumptū, si essentia non limitetur solum ab agente extrinseco, sed se ipsa essentialiter, & intrinsecè limitata esse possit; sed essentia quælibet se ipsa limitata est. Neque probari potest essentiam eo ipso quod causam non habet esse illimitatam, quomodo enim conuinceret eum qui diceret ens improductum ex suis principiis intrinsecis limitatum esse ad certum genus perfectionis, cum autem quaritur à quo limitatum sit illud ens facile respondetur, se ipso limitatum esse, quia est à se hoc, & non aliud erit: ergo inualida probatio, donec probet ens à se vnum esse, atque adeo fundare totum ens ab alio, quod facere non potest si sit finitum, sed hoc vt vides non probatur per solum ens à se, idem dico de vnitate ac simplicitate Dei, cur enim quod est à se non poterit esse multiplex, & compositum, cur? necessariò erit sapiens & intelligens, sanctum, immensum, &c. ergo ab ente à se non fluunt perfectiones quæ sunt in Deo.

Deinde, si independentia esset prima Dei perfectio

deberet dari aliqua ratio cur ens prius diuideretur in ens à se, & ens ab alio, quàm in ens finitum, & infinitum: sed nulla potest asserri ratio, cum multò melius probetur affeitas per infinitatem, quàm infinitas per affeitem: denique id quod est pura negatio non est primum constitutiuum entis positiui, independentia est pura negatio; si enim dicas illam negationem fundari in aliquo positio, quod per talem negationem explicetur, sed si fundatur in aliquo positio iam illa negatio non est prima radix omnium sed illud positium erit illà prius, & dici debet quale sit positium quod explicari non potest nisi per negationem, hoc enim gratis dicitur, & de omni negatione dici similiter poterit.

Independentia est  
pura negatio.

Ad primam Resp. non satis esse quod affeitas propria Deo sit, nisi etiam primo sit distinctiua, & positiua, ad confirm. Resp. Creaturam sub formali conceptu creaturæ significare id quod est ab alio, atque adeò mirum non esse quod constituitur per dependentiam, cum sub eo conceptu formaliter dicat causam; sed nego hinc sequi quod Deus vt Deus constituitur per independentiam, quamuis vt est ens à se per illam constituitur, sequitur enim tantum quod Deus vt ens à se constituitur per independentiam, sicut creatura vt ens ab alio constituitur per dependentiam, sed non sequitur quod Deus præcisè vt Deus constituitur per illam. Deinde negatur etiam paritas, quia entis finiti, & infiniti par ratio non est, cum ens infinitum constitui non possit per aliquid negatiuum, & per determinatam aliquam perfectionem, quæ non sit radix totius perfectionis. Cyrillus eo loco dicit independentiam, esse propriam Deo; vt enti à se sicut esse creatum est proprium creaturæ vt creaturæ.

Soluitur  
prima diffi-  
cultas.

Ad secundam Resp. non posse dari rationem cur Deus sit, sed posse dari rationem cur sit à se; nam independentia probatur per infinitatem. Ad primam confirm. Resp. esse à se posse significare, vel ipsam independentiam, vel ens independens, fateor quod ens independens non potest fluere ab alio, nec habere causam, independentiam autem dico fluere posse ab alia perfectione, & habere causam virtualem. Ad secundam confirm. assignata nuper est disparitas inter creaturam, & Deum, fateor enim quod primus conceptus creaturæ reduplicatiue sumptæ est esse ab alio, sed conceptus creaturæ specificatiue sumptæ, dicit possibilitatem aliquam saltem negatiuam, deinde negatur absolute paritas entis finiti, & infiniti, denique nego quod ens primo diuidatur in ens à se, & ens ab alio, prius enim diuiditur in ens infinitum, & finitum.

Solutio se-  
cunda.

Ad tertiam satis ostensum est infinitatem non probari per independentiam, paritatem autem entis finiti, & infiniti sæpe negavi, quia esse ab alio est defectus perfectionis, cui iuncta essentialiter est finitas essentia, affeitas autem est dumtaxat aliqua certa perfectio quæ non sufficit ad probandam infinitatem; nam ad eam probandam requiruntur multò plura quàm ad probandam finitatem; ad probandam finitatem satis est vna imperfectio, ad probandam infinitatem omnis perfectio requiritur. Nyssenus rectè ponit discrimen Dei, & creaturæ quod creatura vt sic differat à Deo per dependentiam, sed neque dixit illud esse primum aut solum discrimen Dei à creaturis.

Solutio  
tertia.

Eademque argumenta probant quod existere per essentiam, actus purus, & simplicitas, non sunt essentia deitatis; quia illa omnia conueniunt omnibus attributis & relationibus, vnde neque sunt propria essentia diuinæ vt sic, neque primo distinctiua, cum probentur per aliquid prius.

Actus purus & simplicitas  
non sunt  
essentia  
deitatis.



## §. II.

*Vtrum intelligere per essentiam sit ratio constitutiva deitatis.*

**E**Xclusâ independentiâ, celebris inter doctores sententia est, quæ docet vitam intellectivam perfectissimam, esse differentiam illam Dei quam inquirimus, sed alij volunt actum primum esse rationem hanc deitatis. Albertinus Corollario 14. in prædicamentum ad aliquid. Arrubal. d. 18. c. 4. num. 10. Alij omnem excludentes à Deo actum primum, solam actualement intellectiōem substantialem, & infinitam, volunt esse ipsum esse Dei. Suarez d. 30. metaphysic. sect. 11. & l. 11. de Trinit. num. 16. Herice d. 3. c. 3. Fasolus aliique post Aureolum, & plures Thomistas.

Intellectio videtur esse primum conceptus Dei.

Ratio dubitandi primò est, quia eodem modo per rationem nostram assignari debet constitutum metaphysicum in Deo, quo videmus illud in naturis creatis assignari, sed constitutum cuiuscunque naturæ creatæ aut creabilis, est gradus eius perfectissimus, alioqui non posset esse radix omnium quæ sunt in tali natura: ergo constitutum diuinæ naturæ, est perfectissimus gradus inter eos qui sunt eius proprii: sed perfectissimus inter omnes est gradus vitæ intellectuales; ergo vita intellectiva est essentia Dei propria. Confirm. quia nulla creatura est vivens, & intelligens de cuius conceptu essentiali, vel potius cuius differentia propria non sit vita intellectiva, ergo illa est etiam essentia Dei constitutiva eo modo quo est propria Deo.

Ex intellectu per essentiam probatur infinitas Dei.

2. Illud, quo probatur infinitas perfectionum quæ sunt in Deo, nostro modo intelligendi, est primum Dei constitutum, sed ex intellectu omnium per essentiam probatur quod Deus habeat omnia per essentiam, nam intelligens debet continere obiectum intelligibile, vel realiter, vel intentionaliter, ergo si omnia intelligit per essentiam sequitur necessariò quod sit omnia per essentiam. Confirmatur quia si intellectio non est propria essentia Dei, sequitur hominem non esse imaginem Dei propriam, ex eo præcisè quod est intelligens, imò nec esse magis imaginem Dei quam brutum: consequens est absurdum, & contrarium Augustino l. 83. quæstionum quæst. 5. ergo, &c. Maior est certa quia requiritur ad veram rationem imaginis, similitudo secundum propriam rationem specificam; si enim similitudo sufficit secundum rationem genericam, lapis erit etiam imago, quia est substantia.

Verbum non erit filius si per intellectiōem Deus non constituitur.

3. Si intellectio non est propria Dei differentia, sequitur verbum non magis esse filium, quam Spiritum Sanctum. Probatur, tota ratio cur verbum sit filius non autem Spiritus Sanctus, est, quia verbum procedit per intellectuōem quæ constituit naturam, & sic procedit formaliter in similitudinem naturæ non autem Spiritus Sanctus, cui non communicatur natura diuina formaliter ut diuina est, cum non communicetur formaliter ut intellectu est: si autem intellectu non sit essentia Dei, tota hæc ratio nulla est: vnde meritò Augustinus l. 6. de Trinitat. *Non est (inquit) aliud essentia eius, aliud sapientia eius, cui hoc est esse quod sapientem esse.*

Prima ratio probans quod Deus intellectu non constituitur.

Dico 2. intellectu substantialis per essentiam quocunque sumatur modo non potest dici prima ratio constitutiva deitatis.

Ratio est primò quia illa ratio quæ non est prima inter perfectiones Deo proprias, non potest esse primum eius distinctivum; intellectu non est prima inter perfectiones Deo proprias: quod pro-

batur, illa non potest esse prima perfectio, quæ necessariò præsupponit aliam perfectionem priorem, sed intellectu necessariò præsupponit perfectionem priorem, cuius est intellectu, imò cum sit intellectu natura diuina, præsupponit etiam naturam diuinam, ergo non est natura diuina. Probatur minor sicut intellectu præsupponitur ad volitionem, sic natura diuina præsupponitur ad intellectuōem naturæ diuinæ: sed volitio præsupponit intellectuōem ut aliquid prius ratione, ergo intellectu præsupponit naturam diuinam.

Deinde essentia diuina ut sic est primum intelligibile, sed implicat ut intellectu sit primum intelligibile, ergo intellectu non est essentia Dei, maior est omnino certa; nam sicut Deus ut Deus formaliter est primum ens, ita est etiam primum intelligibile. Probatur minor, omnis intellectu prius necessariò est directæ quàm reflexæ, nam reflexa illa dicitur quæ supponit directam, sed si intellectu esset primum intelligibile, illa prius esset reflexa quàm directæ, nam reflexa est illa, quæ cognoscit se ipsam: ergo intellectu non potest esse primum intelligibile, cum etiam omnis cognitio supponat aliquod intelligibile. Neque satisfaciunt Herice, ac Fasolus dum aiunt esse in Deo prædicata quadam generica priora, intellectuōe. Nam hoc est dicere deitatem ut sic non esse primum intelligibile, atque adeo nec illam esse primum ens. Denique illa perfectio non est prima, sed supponit aliam priorem, quæ est dumtaxat operatio, nam operari est posterius quàm esse, sed intelligere non est aliud quàm agere, ergo necessariò supponit esse.

2. Illa perfectio non est differentia constitutiva deitatis, ex qua non fluunt omnes perfectiones quæ sunt in Deo, sed ex intellectu non fluunt immensitas, omnipotentia, simplicitas, quæ sunt omnino impertinentes ad rationem intellectuōis, ergo intellectu non est differentia deitatis: imò essentia formaliter infinita de cuius intrinseco conceptu est omnis perfectio, non potest constitui per id quod est perfectio certa & determinata, sed intellectu est perfectio certa, & determinata, ergo non potest per eam constitui essentia Dei quæ formaliter est infinita, & de cuius conceptu est omnis perfectio.

Secunda probatio.

3. Si intellectu per essentiam, vel propter infinitatem, est differentia Dei; sequitur quod existere per essentiam, vel infinitatem, est differentia Dei, non autem intellectu, quod probatur: illud solum constituit essentiam Dei, quod contrahit rationem communem Deo, & creaturis; sed per te intellectu communis Deo, & creaturis contrahitur per esse per essentiam aut infinitatem, ergo solum esse per essentiam, & infinitas, sunt differentia Dei. Patet enim quod ratio illa quæ est constitutiva deitatis, non debet constitui per aliquid aliud in esse diuino; nam illud aliud, erit primò distinctivum, & primò constitutum, non autem illud commune.

Tertia probatio.

Ad primam Respond. concedendo quod maxima perfectio quæ rebus creatis, & finitis convenire potest, sit vita intellectiva, sed nego illam esse maximam perfectionem quæ potest convenire Deo; nam infinitas per essentiam, simplicitas, actus puritas, sunt perfectiones longè maiores intellectuōe. In Angelis igitur & homine, cum nihil sic perfectius vitæ intellectuæ, rectè dicitur vitam intellectivam esse illorum differentiam, in Deo non valet hæc ratio cum sit aliquid intellectuōe perfectius.

Solutio primæ difficultatis.

Ad secundam Respond. negando quod ex intellectu omnium per essentiam, probetur Deum continere realiter omnia per essentiam, sed probatur tantum

Solutio secundæ difficultatis.



tantum quod intentionaliter, & repræsentatiue continet omnia per essentiam; nam intelligens non debet continere realiter obiectum intelligibile, sed tantum repræsentationem obiecti intelligibilis; non enim producit obiectum intelligibile, sed producit tantum eius repræsentationem formalem, & intentionalem: igitur intelligens omnia, sit omnia repræsentatiue non realiter.

Ad confirmationem Resp. eodem argumento probari volitionem esse differentiam propriam Dei; quia homo non est imago Dei ratione solius intellectus, sed etiam ratione libertatis. Itaque fateor quod ad rationem perfectissimæ imaginis, requiritur similitudo secundum rationem propriam speciei, sed huiusmodi imaginem Deus in rebus creatis non habet. Ad rationem autem imaginis imperfectæ sufficit similitudo secundum proprium aliquod attributum cuiusmodi est intellectio & libertas, non sufficit autem similitudo secundum rationem genericam, & transcendentem, cuiusmodi est ratio entis, & substantiæ, in quibus prædicta conveniunt cum Deo. Et hæc est ratio cur homo magis sit ad imaginem Dei; quia participat attributum aliquod Deo proprium.

**Solutio**  
tertiæ difficultatis.  
Ad tertiam Resp. rationem, cur *Verbum* sit *Filius* non autem *Spiritus Sanctus*, non esse quia ex vi processionis communicatur intellectio formaliter, sed quia per intellectiōem ut principium quasi effectuum communicatur tota natura per viam originis ut patebit disput. 6. Augustinus, & alij Patres quando dicunt essentiam Dei esse sapientiam, non aliud volunt quam realem esse identitatem sapientiæ cum essentia Dei.

## S. III

*Utrum infinitas sit propria differentia & essentia Dei.*

**Explicatur**  
quomodo infinitas esse possit Dei differentia.  
**T**ripliciter infinitas Dei dici potest prima ratio constituens deitatem. Primò infinitas formalis, quæ non est aliud quam omnimoda carentia termini, prout denominat essentiam, & omnia illa quæ sunt in Deo; est enim infinita Dei essentia, est infinita sapientia, infinita sanctitas. Secundò infinitas materialis est complexio explicita perfectionum omnium; dicit enim actu attributa omnia formaliter & explicitè independentiam, simplicitatem, &c. Tertiò infinitas radicalis & exigitiua, per quam Deus est omnia non formaliter explicitè, sed radicaliter, & exigitiue, & formaliter implicitè. Infinitatem primo modo sumptam esse primam Dei differentiam volunt Toletan. Argentina, Caiet. Secundò modo accipiunt Gillius l. 2. tr. 1. c. 14. & sæpè videtur iudicare Lessius l. de Perfect. diuinis, & altero de 50. Dei nominibus.

**Prima ratio**  
dubitandi pro infinitate formali.  
Ratio dubit. primò est; quia si essentia Dei est infinita formaliter, ut est essentia, necesse omnino est ut infinitas formalis, sit propria eius ratio; sed essentia diuina, per se ipsam ut essentia est seclusis aliis omnibus est infinita: ergo infinitas formalis est propria eius ratio. Probatur minor, essentia diuina ut sic est formaliter perfectissima, ergo est formaliter infinita; nam esse perfectissimum est esse infinitum. Deinde diuina essentia non est infinita per aliquid superadditum, ergo est per se ipsam formaliter infinita. Confirmatur quia essentia in sua perfectione quidditatiue infinita constitui debet, primò per aliquid quod importet formaliter illam infinitatem; sed sola infinitas formalis illam importat: ergo, &c.

**Secunda ratio**  
dubitandi contra infinitatem materialiam.  
Secundò si complexio totius perfectionis seu infinitas est essentia Deitatis; sequitur quod nullum in Deo est attributum quod absurdum est imò cum queritur essentia Deitatis, queritur quænam sit perfectio singularis in Deo, quæ ita est omnium prima,

Tom. I.

ut ab ipsa fluant omnes alie, ipsa vero ab alia prior non fluat, sed infinitas illa materialis non est aliqua singularis perfectio, sed est omnis perfectio, unde argumentor: omnis perfectio non est prima perfectio à qua fluunt alie sed differentia primò constituens Deum, est prima perfectio à qua fluunt alie, ergo omnis perfectio non est differentia prima Dei.

**Tertia difficultas.**  
Tertiò illud quod fluit ab aliquo alio prior per quod probatur, non est primum Dei constitutum, infinitas quocunque modo sumatur, probatur vel per esse independens vel per esse primum & radicale: ergo non est primum Dei constitutum. Probatur minor esse primum, & fundamentum totius esse non potest probari per aliquid prius, alioqui non esset primum radicale fundamentum totius esse; ergo esse primum & radicale probat omnia quæ sunt in Deo. Confirmatur non est maior ratio cur ens prius diuidatur in ens finitum, & infinitum, quam in ens à se & ab alio, in ens per essentiam, & ens per participationem; ergo non est primum Dei constitutum. Denique infinitas essentia est negatio, sed negatio non potest esse constitutiva Dei ut dixi.

Dico tertiò primum constitutum deitatis, non est infinitas actualis explicata siue illa sumatur formaliter siue sumatur materialiter.

**Infinitas formalis non est Dei differentia.**  
Prima pars de infinitate formali probatur à Gillio, Suare, Arrubale, Fasolo; quia id quod supponit essentiam plenè constitutam, non est primum constitutum deitatis; infinitas essentia supponit essentiam Dei plenè constitutam, quod probo. Illud quod non est forma, quæ essentia simpliciter est, sed id quo essentia certo aliquo modo est, supponit essentiam constitutam; nam quod est modus rei, est posterius ipsæ rei; sed infinitas ipsius essentia, non est forma, quæ essentia simpliciter est, sed id quo essentia certo aliquo modo est, siue modus quidam essentia; ergo infinitas essentia sumpta formaliter supponit essentiam constitutam. Maior est nota; quia prius est rem esse, quam illo modo esse, verbi gratia, finitas quantitatis non est essentia ipsius quantitatis, quia est modus adueniens quantitati iam constitutæ. Similiter infinitas sapientiæ præsupponit sapientiam constitutam qui est eius modus, & quantitas. Probatur ergo minor. Sicut se habet finitas vel infinitas quantitatis, ad quantitatem, finitas vel infinitas sapientiæ ad sapientiam, sic se habet infinitas essentia ad essentiam, sed infinitas quantitatis est modus supponens quantitatem iam constitutam, idem dico de sapientia, ergo infinitas essentia præsupponit essentiam constitutam. Probatur minor infinitas sapientiæ idè est modus sapientiæ, quia significat Sapientiam ita perfectam ut sit sine vllo termino; sed infinitas essentia, seu radicis attributorum, significat essentiam esse ita perfectam, ut sit sine vllo termino; ergo infinitas essentia eodem modo se habet, quo se habet infinitas sapientiæ respectu sapientiæ. Denique infinitas sumpta formaliter, non est aliud quam negatio termini, ergo non potest esse constitutiva rei positivæ perfectissimæ.

**Infinitas materialis non est Dei differentia.**  
Secunda pars de infinitate materiali videtur esse contra Gillium, Lessium, & alios, probatur autem primò, quia differentia constitutiva deitatis est prima ratio quam concipimus in Deo, & à qua fluunt alie omnes; sed omnis perfectio non est tantum prima perfectio, sed includit etiam perfectiones quæ fluunt ab aliis, ergo differentia Dei essentialis non est omnis perfectio. Deinde non potest negari esse in Deo perfectiones quasdam attributales, quæ probantur per alias priores tanquam per causas virtuales, illæ non sunt prima ratio essentia, ergo non omnis perfectio est essentia Dei formaliter, quis enim neget volitionem esse posteriorem intellectiōem, immensitatem



tatem probari per immutabilitatem, ergo illæ perfectiones non pertinent ad primum Dei constitutum. Denique constitutum deitatis prout concipitur sub præciso conceptu essentia, differt à constitutio Dei secundum omnia quæ realiter, & adæquatè includit; nam vt dixi, Deitas potest sumi vel adæquatè, ac Physicè prout est à parte rei, vel inæquatè ac Metaphysicè, prout significat id quod est primus conceptus Dei, seu id quod concipitur vt prima perfectio Dei à qua alia fluunt sed conceptus adæquatus Dei vt est à parte rei est omnis perfectio, ergo ille non est conceptus deitatis, vt concipitur præcisè vt prima perfectio Dei.

Propria  
Dei differe-  
ntia.

Dico quartò differentia constitutiva deitatis prout sumitur sub conceptu præciso essentia, est infinitas siue vniuersalitas perfectionis, exigitia, radicalis, & formalis implicita; adeo vt prima & essentialis ratio deitatis sit esse omnia per essentiam radicaliter, & exigituè aut etiam formaliter implicitè. Conceptus verò adæquatus Dei prout est à parte rei sit esse actū, realiter & formaliter explicitè, omnia per essentiam. Ita interpretor omnes illos qui volunt differentiam istam non esse aliud quàm ipsum, esse, quia non intelligunt aliud quàm vniuersalitatem, & complexiōnem totius esse. Deinde illos qui aiunt essentiam Dei esse infinitatem.

Probat  
ex Scri-  
ptura &  
Patribus.

Prima ergo pars de primo constitutiuo deitatis probatur primò ex celeberrimo illo Scripturæ loco vbi Deus dicitur ipsum esse; nam quod est proprium Dei nomen, est differentia eius propria, sed esse, quod est proprium Dei nomen, significat totum esse vniuersalissimum, & illimitatum, vt supra ostendebam ex variis patribus; nam quod est ipsum esse, non potest excludere vllum esse, sed quod non excludit vllum esse, est totum esse, ergo id quod est ipsum esse, necessariò, vt sic, est totum esse. Deinde ita ferè semper loquuntur Patres quoties sic loquuntur de Deo vt dicant illum esse omnia. Dionys. cap. 3. de nominib. diuinis, *Dicitur vnum quia est omnia vnice*, Athenagoras in Apologia pro Christianis *Deus est sibi omnia*. Minutius in Octauio *Deus est sibi ipse pro mundo*. Hinc refert Eugubinus lib. 3. cap. 8. Deum vocatum ab antiquis Philosophis fuisse *τὸ πᾶν vniuersum*. Confirmatur nam esse prout significat differentiam Dei propriam non est esse independens, esse necessarium, esse per essentiam, ergo est esse vniuersum.

Infinitas  
radicalis  
est Deo  
propria, &  
primus  
Dei con-  
ceptus.

Secundò illa est Dei differentia & essentia, quæ propria est Deo, est prima, est adæquata, huiusmodi est infinitas quam proposui, ergo illa est propria Dei differentia. Primò quod propria deitatis sit, infinitas patet, quia neque creaturis, neque attributis, neque personalitatibus conuenire potest vniuersa perfectio formalis implicita, exigitia, & radicalis, vt est per se notum. Deinde quod illa sit prima ratio, & primus conceptus quem formare debemus de Deo probatur, quia ille nec est independentia, nec existentia per essentiam, nec intellectio, neque aliquid aliud, vt probaui, ergo est infinitas ista, & vniuersalitas perfectionis. Deinde illud à quo fluunt omnes perfectiones quæ sunt in Deo, est id, quo primum constituitur essentia diuina, sed ab infinitate radicali, seu ab exigentia omnis perfectionis fluunt omnes perfectiones; nam infinitas actualis, seu explicita complexio omnis perfectionis fuit ab exigentia omnis perfectionis, sicut discursuum actuale fuit ab exigentia discursus quæ dicitur esse differentia hominis, ergo illa exigentia omnis perfectionis est prima Dei differentia. Confirmatur nam illud est primum, ante quod nihil est, sed nihil potest esse prius omni perfectione radicali, alioqui non accipis omnes perfectiones, ergo, exigentia illa radicalis est prima.

Neque dicas retorqueri posse argumentum, nam sicut omnis perfectio non est prima, cum aliqua sint perfectiones quæ fluunt ab aliis, sic exigentia perfectionum quæ fluunt ab aliis non potest esse omnium prima; ergo non pertinet ad rationem constitutiuam quæ debet esse omnium prima.

Retorque-  
ri potest  
argumen-  
tum.

Respondetur: omnem perfectionem consideratam distributiue, ac separatim ab aliis non posse dici omnium primam vt rectè probat argumentum: at verò si sumatur collectiue, ac coniunctim prout facit vnicum conceptum simplicissimum exigitium omnium, tunc omnis perfectio est omnium prima, quia non diuiditur in plures conceptus in quibus singulæ perfectiones distinctè considerantur, sed est vnus conceptus simplicissimus confusè solum continens omnes perfectiones etiam secundarias & hæc est essentia deitatis.

Refellitur  
oppositio.

Denique quod illa ratio etiam sit adæquata essentia diuina patet, quia nihil esse potest in se ipsum Deo, quod non sit inclusam in exigentia totius perfectionis, vnde à priori probatur aliter; nam ratio formalis essentia quæ per se ipsam est infinita, non potest esse singularis aliqua perfectio, sed necessariò debet esse omnis perfectio, alioqui essentia illa non est per se ipsam, infinita, sed per aliquid aliud extraneum essentia; Dei essentia per se ipsam est infinita, alioqui Deus non est infinitus per essentiam: ergo ratio constitutiva essentia diuina non est singularis aliqua perfectio, sed omnis perfectio.

Ratio à  
priori.

Secunda pars de conceptu adæquato deitatis vt est in se à parte rei probatur iisdem testimoniis & argumentis satisque constat ex dictis sect. 1. de infinitate Dei, patebit autem ex dicendis quæst. sequenti vbi magis ostendetur quomodo essentia Dei contineat attributa omnia.

Ad primam Respondetur disting. minorem: essentia Dei considerata Physicè & adæquatè, vt est à parte rei, est formaliter, & distinctè se ipsa infinita concedo, essentia Dei Metaphysicè considerata prout significat primum Dei constitutum est per se ipsam infinita formaliter & distinctè nego; quia, vt sic, est solum radicaliter, & confusè infinita vt patebit ex quæst. sequenti ad confirmationem eadem responsio est.

Solutio  
primæ du-  
bitationis.

Ad secundam Resp. eo argumento rectè probari, quod infinitas materialis actualis, non est differentia Dei, quæ significat primum Dei constitutum. Nego autem absolute perfectionem aliquam singularem & determinatam esse posse primum constitutum essentia, quæ per se ipsam est infinita in omni genere, vt satis videor probasse; nam illud non est infinitum per essentiam, quod est infinitum per aliquid extraneum essentia. Imò si velis perfectionem aliquam specialem, illa est exigere omnem perfectionem. Nam hoc esse potest aliquid determinatum. Quod additur omnem perfectionem, non esse primam, iam solum est, omnis perfectio formaliter & distinctè sumpta concedo, sumpta radicaliter & confusè nego.

Solutio se-  
cundæ du-  
bitationis.

Ad tertiam Resp. infinitatem nullo modo probari per independentiam, vt probatum est. Esse primum & radicale totius esse à se distincti probat infinitatem tanquam à posteriori non tanquam à priori. Quia prius est Deum esse absolute in se ipso, quàm esse respectiue ad alia à se, sed esse primum & productiuum totius esse possibili, est aliquid respectiuum, esse autem infinitum in se, seu esse omnia, est conceptus absolutus; ergo prius est Deum esse in se ipso omnia, quàm esse primam radicem totius esse possibili à se distincti. Imò prius est Deum esse omnia, quàm posse producere omnia vt patet. Quando autem dicitur, primo esse, nihil esse prius, soluitur sicut dixi prius de independentia. Nam esse pri-  
mum

Solutio  
tertiæ.



num, vel significat primitatem essendi, & sic infinitas radicalis est illa prior: vel significat illud ens quod est omnium primum, seu quod habet primitatem essendi, & hoc concedo nihil habere prius.

Ad confirm. Resp. ens diuidi prius in finitum, & infinitum quàm in ens à se & ens ab alio. Quia independentia ut ostendi, probatur per infinitatem, illam autem non probat. Fateor infinitatem formalem esse negationem, sed infinitatem materialem, & radicalem eo modo quo exposita est, patet esse omnino positivam.

Colliges ex his quænam esse possit vera & adæquata Dei definitio, & quid magnum ac mirabile obicere menti debeas, cum Deum audis aut cogitas, qui est omnia per essentiam seu omne magnum, omne pulchrum, omne bonum. Omnis vita, omnis sapientia, omnis sanctitas, omnis suauitas. Sed quomodo? est omnia sine limitatione vlla tum intensiue, tum extensiue, vide quàm hoc latè pateat. Quia est infinitus, omni genere sine compositione vlla: quia est simplicissimus, & vniuersus; est enim vna indiuisibilissima essentia quæ est sapientia, vita, potentia, omnia vnice. Vide quàm hoc sit augustum. Sine dependentia, quia est à se totum quod est: sine contingentia, quia est ens necessarium & per essentiam: sine potentialitate quia est ens summè actuale: sine mutatione quia est ens immutabile: sine socio quia est vnicum & tamen sine solitudine quia in eo inquit Augustinus tractat. 39. in Ioannem, *Et numerus est & numerus non est*. Vbi quia est immensus: semper, quia æternus: fontaliter, quia est radix & principium omnis possibilitatis, *In ipso* (inquit S. Dionysius cap. 4. de nominibus diuinis) *est omne principium, exemplare, finale, efficiens, formale, elementare, & simpliciter omne principium*. Breuius dixeris cum eodem Dionysio, *ἀπὸ τοῦ ὅλης, ἰνερπρελῆς, ὑπερβλῆζον*, cum Nazianzeno, *Vnus, omnia, nihil*. Vel certè cum eodem. *Hoc est Deus quod cum dicitur non potest dici, cum estimatur non potest estimari, cum definitur ipsa definitione crescit*.

### QVÆSTIO III.

De cognitione qualis, & quantus sit Deus.

Magnitudo Dei.

**M**agnitudo infinita diuini esse, hanc solam habet cognitionem, non cognosci, ut rectè ait S. Maximus in centuriis. Sed ex eo tamen quod dictum est colligi aliquatenus potest, quid magnum, & eximium sit Deus supra omnem estimationem, & admirationem, & amorem; erit autem hoc manifestius adhuc ex attributis, quæ circumstant essentiam nostro modo concipiendi; sed eorum tamen consideratio, quia esse posset infinita, & in Metaphysica delibata est. Satis erit de illis, primò dicere vniuersum, quomodo contineantur in essentia. Secundò quomodo ab ea, & à se inuicem distinguantur. Tertiò, quomodo de essentia & de se inuicem prædicentur. Quartò in particulari, quomodo diuidantur & quænam sint.

#### SECTIO I.

An & quomodo essentia Dei contineat attributa.

Sunt in Deo attributa.

**C**ertum est primò esse aliqua in Deo attributa; nam quamuis non sit in Deo, nisi vnica, indiuisibilis, & simplicissima essentia, nostro tamen modo concipiendi, cogitare in eo licet multas perfectiones, veluti manantes ab essentia, & respondentes cum proportionem creatis proprietatibus, quæ tamen nullo modo sunt accidentia, sed perfectiones

Tom. I.

prorsus substantiales. Hæc enim sunt quæ vocantur communiter Attributa, & ab antiquis patribus præsertim Dionysio, dicta sunt *Dei Nomina*, alij appellant perfectiones secundarias, quod nostro intelligendi modo supponant essentiam.

Certum est secundò rectè definiti Attributum, est perfectio simplex ab essentia diuina manans per modum proprietatis. Non enim omnis perfectio etiam secundaria dici potest Attributum, sed requiritur, primò ut sit perfectio simpliciter simplex, nam ea quæ non sunt in Deo nisi eminenter non dicuntur Attributa; deinde debet concipi, tanquam aliquid adjacens essentia; si enim substantiue prædicetur non est Attributum, quia non responderet proprietatibus quæ manant ab essentia creata.

Definitio attributi.

Certum est tertiò perfectiones quæ sunt in Deo alias esse simpliciter simplices, alias esse perfectiones secundum quid. Perfectio simplex dicitur quæ melior est ipsa, quàm non ipsa, id est quæ non est incompossibilis cum vlla perfectione maiori, vel æquali, v.g. vita, sapientia, iustitia, (sunt perfectiones simplices), quia non negant in subiecto, in quo sunt, perfectionem vllam maiorem, vel etiam æqualem. Perfectiones secundum quid, ea sunt iuxta communem vsum Theologorum, quæ non sunt meliores ipsæ, quàm non ipsæ. Id est quæ non possunt esse in subiecto eodem, cum aliqua perfectione maiori, aut æquali, v.g. esse hominem, est aliqua perfectio, sed excludens à subiecto perfectionem Angeli. His positis.

Perfectio Dei alia est simplex, alia secundum quid.

Difficultas est de modo quo essentia continet Attributa, imò & omnem omnino perfectionem. Et primò quidem quomodo realiter in se ipsa omnia contineat Attributa & omnem perfectionem possibilem. Secundò vtrum etiam formaliter & essentialiter in suo conceptu, & Physico, & Metaphysico, includat Attributa illa, & omnem omnino perfectionem.

#### S. I.

An & quomodo essentia Dei realiter includat attributa, & omnem prorsus perfectionem.

**S**apè dictum est, superius, ita Deum esse, ut sit totum esse, & hoc esse, nomen eius proprium, nunc tota difficultas est quomodo perfectiones illæ omnes siue simplices, siue tatum secundum quid sint in Deo, vtrum formaliter, an verò eminenter. Tunc aliqua perfectio formaliter existit in aliquo subiecto, quando secundum propriam suam rationem, & definitionem affirmari potest de illo. Quo modo intellectus formaliter est in homine. Eminenter autem quando secundum propriam suam definitionem affirmari non potest de illo subiecto, sed tamen existit in illo, modo quodam nobiliori.

Status difficultatis.

Ratio ergo dubit. primò est, quia perfectiones creatæ quæcumque illæ sint, semper habent annexam aliquam imperfectionem; sunt enim omnino limitatæ, sed simplices perfectiones sunt perfectiones creatæ; ergo illæ formaliter non sunt in Deo. Vnde Dionysius ait illas ita de Deo affirmari ut magis negentur, & per superlationem prædicentur; est enim Deus super vita, super substantia, &c.

Quadruplex ratio in oppositum.

Secundò Essentia Dei non continet essentiam hominis, nisi quia vel est illa perfectior & sic Angelus eminenter contineret infinita entia corporea; vel quia producere illam potest, & hoc est omnipotentiam esse quæ omnia continet non autem essentiam; dicere autem quod illa contineat in sua scientia, in qua repræsentatur, valdè Metaphoricum est, alioqui homo contineret, quæcumque videt.

Tertiò si creaturæ sunt in Deo, sequitur verè à vicio dictum esse quod omnis creatura est, & potest dici Deus, & contra, quod Deus est quilibet creatura

C 2